

1

2 **Utkast til interessepolitisk program for** 3 **Handikapforbundet**

4 *Utkast vedtatt av sentralstyret: 3. februar 2026*

5

6 Dette er sentralstyrets førstekast til nytt interessepolitisk program for
7 Handikapforbundet.

8

9 Det er åpen høringsrunde fram til 5. april 2026. I denne perioden er alle velkomne til å
10 komme med innspill, både små og store. Med dette som grunnlag vil sentralstyret jobbe
11 ut et endelig forslag til interessepolitisk program, som sendes ut til organisasjonen i
12 mai.

13

14 Dette programforslaget sendes ut tidlig i mai, med frist for konkrete endringsforslag 15.
15 juni. Forslaget og endringsforslagene kommer så til behandling på landsmøtet i
16 september 2026.

17

18

19

20 **Kapittel 1 - Innledning**

21 Dette kapitlet vedtas av sentralstyret i mai 2026

22

23 Boks med formålsparagrafen vår på denne siden.

24

25 **Kapittel 2 - Økonomisk likestilling**

26 Mange funksjonshindrede har en vanskelig økonomisk situasjon. Trygg økonomi er avgjørende
27 for et trygt liv. Særlig er manglende lønnsinntekt en viktig grunn til dårligere økonomi. I tillegg har
28 mange store ekstrautgifter som følge av funksjonshindringen, både fordi det offentlige krever
29 store egenandeler og i livet ellers.

30

31 Funksjonshindrede skal ha økonomiske levekår på lik linje med alle andre.

32

- 33 • Det er viktig at grunn- og hjelpestønadene utvides med nye satser og grunnlag for å
- 34 dekke merkostnadene funksjonshindrede har, og at alle satser prisjusteres årlig
- 35 • Kommuner og statlige etater skal ikke få ta egenandeler på velferdstjenester. På veien
- 36 dit må det settes rettfærdige maksgrenser for egenandeler, og i det minste forby
- 37 prisøkninger ut over den generelle prisveksten.
- 38 • Plikten til å vurdere individuelt om egenandelene går ut over evnen til å forsørge seg selv
- 39 og familien må bli virkelig, gjennom at kommunene tvinges til å faktisk gjøre denne
- 40 vurderingen.
- 41 • Det må gjennomføres en offentlig utredning av merkostnadene som følger av
- 42 funksjonshindringer, utredningen må også få i oppdrag å foreslå ordninger for å
- 43 kompensere kostnadene.
- 44 • Uføretrygd og arbeidsavklaringspenger må gis et nivå som gir mulighet til å leve et aktivt
- 45 liv, og at ytelsene økes tilsvarende lønnsveksten.
- 46 • Barnetilleggene for uføre og på arbeidsavklaringspenger økes for å sikre at ytelsene er
- 47 har en størrelse som gir en god barndom
- 48 • Kunstige maksgrenser for hvor lenge du har rett til arbeidsavklaringspenger må fjernes,
- 49 sånn at ingen mister mulighet til rehabilitering, utdanning eller avklaring på grunn av
- 50 tilfeldige tidsgrenser
- 51 • Gifte og samboende skal ikke få avkortet trygdeytelser, eller pålegges økte egenandeler,
- 52 grunnet sin sivilstatus.

53

54

55 **Kapittel 3 - Universell utforming**

56 Først når all planlegging, arkitektur og design bygger på prinsippet om universell
57 utforming kan vi nå målet om at alle inkluderes i fellesskapet. Universell utforming må
58 være et grunnleggende og ufravikelig krav i all samfunnsplanlegging. Dette må også
59 gjelde i eksisterende bebyggelse.

- 60 • Norge må bruke samme definisjon på universell utforming som CRPD
- 61 • Staten og kommunene må planmessig kartlegge offentlige bygg og uteområder
- 62 og kostnadsberegne avvikene. Disse må følges opp med forpliktende planer for
- 63 rette opp mangler knyttet til universell utforming innen 2035
- 64 • Muligheten til å påberope seg «uforholdsmessig byrde» i Likestillings- og
- 65 diskrimineringsloven må strammes inn
- 66 • Unntak og dispensasjon fra krav om universell utforming må begrenses betydelig
- 67 • Kulturminner og verneverdige bygg må gjøres tilgjengelige for alle, og følge
- 68 prinsippene for universell utforming.
- 69 • Det må lovfestes at planverket skal fastsette krav til HC-parkering, universell
- 70 utforming og andel tilgjengelige boliger
- 71 • Det må settes konkrete tidsfrister for når ulike områder og bygningstyper skal
- 72 være universelt utformet.
- 73 • Det må innføres krav om skifterom for voksne, først i store publikumsbygg og ved
- 74 trafikknutepunkt
- 75 • Byggeforskriftens krav til universell utforming må skjerpes slik at man oppnår reell
- 76 universell utforming

77

78 **Kapittel 4 - Barn og familie**

79 Alle barn skal ha mulighet for lek, læring, vennskap, og et hverdagsliv som er trygt,
80 forutsigbart og fullt av muligheter. Funksjonshindrede barn må ha tilgang til alle ordinære
81 tilbud, både i offentlig og privat regi. Dette gjelder alt fra fritidsklubb, gaming og
82 kjøpesenter, til barnehage, skole og helsetjenester.

83 Behovet for forutsigbare og trygge tjenester er en forutsetning for et stabilt familieliv.
84 Tjenestene må sikre at familier med funksjonshindrede barn får nok tid og overskudd til å
85 være familier på samme måte som andre familier.

86 Funksjonshindrede har rett til å leve familieliv og utøve foreldreskap på lik linje med
87 andre. Offentlige tjenester og samfunnsstrukturer må være utformet slik at de legger til
88 rette for et likestilt foreldreskap og familieliv med like muligheter.

89

- 90 • Barnets beste skal legges til grunn for alle avgjørelser. Dette må innebærer at barn
91 og unge skal være inkludert i politikk- og tjenesteutvikling både på individ og
92 systemnivå.
- 93 • Funksjonshindrede barn og deres familier skal ha tilgang til BPA og andre nødvendige
94 tjenester, uten unødvendig byråkrati eller langvarige klagesaksprosesser.
- 95 • Kommunene må tilby avlastning som dekker familiens faktiske behov og ønsker,
96 eksempelvis i form av BPA.
- 97 • Avlastning i institusjon og barneboliger må utformes som et hjem, med små enheter,
98 som ligger i vanlige bomiljøer. Avlastningen må sikre meningsfulle aktiviteter og
99 gode relasjoner. Tilsynet må styrkes.
- 100 • Ordningen med barnekoordinator må utvikles til et kvalitativt og ressursmessig godt
101 og tilgjengelig tilbud for alle som ønsker det. Dette må inkludere familier som venter
102 et funksjonshindret barn.
- 103 • Pleiepenger og omsorgsstønning må dekke reelle behov
- 104 • Foreldre, søsken og annen nær familie må få reelle muligheter, inkludert tilstrekkelig
105 tilrettelegging og økonomiske betingelser, til å oppholde seg sammen med barn som
106 har døgnopphold i spesialisert habilitering og rehabilitering.
- 107 • Funksjonshindrede foreldre skal sikres tilstrekkelig BPA og andre relevante tjenester
108 som sikrer reell mulighet til å ivareta omsorg, ansvar og daglige oppgaver i
109 foreldrerollen.
- 110 • Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) må anerkjennes som språk og
111 innlemmes i språkloven på linje med norsk tegnspråk.
- 112 • Alle skal ha tilgang til elektronisk identifikasjon. Tilbud og tjenester som krever
113 identifikasjon skal kunne anvendes av alle.

- 114
- 115
- 116
- 117
- 118
- Søsken til funksjonshindrede barn må få nødvendig støtte og oppfølging, slik at deres behov blir sett og ivaretatt på lik linje med resten av familien.
 - Funksjonshindrede barn må sikres hjelpemidler for deltakelse i sosiale arenaer, både fysisk og digitalt, for eksempel gamingutstyr.

119 **Kapittel 5 – Trygghet og beredskap**

120 Det må planlegges og tilrettelegges for at alle mennesker får høyest mulig sikkerhet. Et
121 universelt utformet samfunn bidrar til at funksjonshindrede enklere kan ivareta egen
122 sikkerhet og beredskap, og til at hele befolkningen får bedre beredskapsløsninger.

123 Likevel må hensynet til sikkerhet ikke begrense funksjonshindredes mulighet til å være
124 der alle andre kan være. Det skal aldri være krav om å ha med egen assistent for
125 evakuering, avgrensinger i byggverk eller andre særskilte regler for funksjonshindrede.

- 126 • Tilfluktsrom må være universelt utformet
- 127 • Planer for nødstrøm til personer som har livsavgjørende apparater i hjemmet, for
128 eksempel pustemaskiner, må sikres
- 129 • Kommunene må ha planverk for å sikre at mennesker som ikke kan ivareta seg
130 selv i en nødsituasjon får nødvendig hjelp
- 131 • Kommunale beredskapsråd må ha kompetanse på funksjonshindres situasjon
- 132 • Det må gjennomføres øvelser rundt funksjonshindredes behov i
133 beredskapssituasjoner
- 134 • Myndighetene må sørge for at det er tilgang til nødvendige medisiner og
135 medisinsk utstyr i nødsituasjoner
- 136 • Byggeforskriften må tillate installasjon og bruk av evakueringsheis

137

138 **Kapittel 6 – Samferdsel**

139 Transport er en forutsetning for samfunnsdeltakelse. Det må sikres universell utforming
140 av holdeplasser, stasjoner og knutepunkt, samt alt transportmateriell og overganger
141 mellom dem, for å oppnå sammenhengende reisekjeder. Samtidig er TT-ordninger og
142 drosjetilbudet et viktig og nødvendig supplement til kollektiv transport.

143 Hovedutfordringen framover er å sikre sammenhengende reisekjeder som alle kan
144 bruke.

- 145 • Prinsippet om universell utforming må bli et hovedmål i Nasjonal Transportplan,
146 herunder universell utforming av stasjoner- og holdeplasser
- 147 • Alt kollektivmateriell og materiell som brukes i rutetrafikk og kommersielle
148 turtilbud skal være universelt utformet, og oppfylle krav til sikkerhet.
- 149 • TT-ordningen må lovfestes og underlegges nasjonale retningslinjer som en
150 turbasert ordning til kollektivtakst. Ingen skal ekskluderes fra ordningen på
151 grunnlag av forhold som tilgang til egen bil, inntekt, grunnstønad eller annet.
- 152 • Det må sikres tilfredsstillende drosjetilbud i hele landet, og at funksjonshindrede
153 ikke betaler mer enn andre.
- 154 • Funksjonshindrede skal kunne reise uten pålagt assistanse.
- 155 • Det må sikres minst 5 prosent parkeringsplasser for forflytningshemmede ved
156 offentlige tilbud og felles parkeringsplasser i flerleilighetsbygg. Regulerte HC-
157 plasser i borettslag og sameier skal prioritere personer med HC-kort.
- 158 • I områder det ikke finnes krav om parkeringsplasser, må det likevel sikres
159 tilgjengelige HC-plasser. Tilsvarende må gjelde gågater og bilfrie områder.
- 160 • Ved offentlige tilbud skal det være kjøreatkomst for drosje og minst 5%
161 parkeringsplasser for forflytningshemmede.
- 162 • Det må gis forutsigbare regler for ombygging av kassebil
- 163 • Søknad om parkeringskort for forflytningshemmede skal behandles uten
164 inngripende dokumentasjonskrav, det skal være enkel saksbehandling og
165 unødvendige krav om ny saksbehandling for bør fjernes for mennesker med
166 varige tilstander
- 167 • Det skal stilles lovkrav om universell utforming av transport til på sjø og luft
- 168 • Det skal sikres at alle vanlige elektriske rullestoler skal kunne tas med på fly, tog,
169 ferge, båt og buss.
- 170 • Lowerket må sikre universell utforming av ladeinfrastruktur for elbiler med minst
171 2 plasser på hvert ladested
- 172 • Vintervedlikehold må gi særlig prioritet til fortau, gangveier og HC-plasser

- 173 • Fortau og andre gangsoner skal være trygge å bruke for funksjonshindrede. Det
174 skal ikke være lov å kjøre elsparkesykler i gangsoner, og parkering av slike
175 kjøretøy på slike områder skal bare tillates på særskilt oppmerkede plasser.

176 **Kapittel 7 – Arbeid**

177 Å få delta i arbeidslivet gir muligheten til å utvikle og bruke kompetansen sin i et
178 fellesskap med andre mennesker og økonomisk frihet til å leve et selvstendig liv.

179 Tilhørighet til et fellesskap er uvurderlig i et inkluderende og likestilt samfunn. Enten det
180 gjelder det ordinære eller tilrettelagte arbeidslivet.

181 I en tid der samfunnet har behov for økt arbeidskraft, er det også i stor interesse for
182 Norge å sikre at så mange som mulig sikres muligheten til å jobbe. Full deltakelse er
183 viktig både for den enkelte og for samfunnets bærekraft. Det er stor
184 samfunnsøkonomisk gevinst ved økt deltakelse i utdanning og arbeidsliv. Det er også en
185 viktig folkehelsegevinst knyttet til inkludering og deltakelse

186 Med 100 000 funksjonshindrede som ønsker seg inn i en jobb som nå står utenfor, så
187 trengs det et skikkelig krafttak for å lykkes med det.

- 188 • At det settes som mål at minst 5 % ansatte i offentlig sektor er
189 funksjonshindrede.
- 190 • Offentlige arbeidsgivere sørger for å ha gode traineeordninger og praksisplasser
191 for å rekruttere funksjonshindrede arbeidstakere til ordinære faste stillinger.
- 192 • [Utvide ordningen med friinntekt for uføre til 1G, og innføre bedre ordninger for å
193 kombinere arbeid og trygd.]
- 194 • At det nedsettes et offentlig utvalg som skal identifisere praktiske hindringer for
195 økt sysselsetting av funksjonshindrede, utvalget skal se på problemstillinger fra
196 både arbeidsgiver og arbeidstakers ståsted, og komme med forslag som skal
197 redusere og gjerne hindringer mot sysselsetting av funksjonshindrede.
- 198 • Utrede rett til sykepenger dersom fraværet fra jobb skyldes svikt eller mangler
199 ved hjelpemidler tildelt av det offentlige.
- 200 • Ordningen med funksjonsassistanse må rettighetsfestes, og også dekke
201 midlertidige stillinger, praksisplasser, traineeordninger og praktikanter i
202 arbeidstrening. Utviklingshemmede må også ha rett til funksjonsassistanse.
- 203 • Det må være mulig å beholde funksjonsassistansetimene, også ved sykmelding.
- 204 • Sikre at arbeidsparkering blir en del av tilretteleggingsplikten og at kostnader for
205 dette dekkes av staten.

- 206 • Ordningen med arbeids- og utdanningsreiser må forsterkes og opprettholdes,
207 og utvides til å gjelde alle som har et arbeidsforhold eller utdanningsløp som gir
208 behov for slike reiser
- 209 • Den økonomiske kompensasjonen til oljepionerne må opp på nivå med
210 Nordsjødykkerne, minimum 65 G, og inkludere pårørende og etterlatte.
- 211 • Innføre en rett for mennesker som er i jobb eller utdanning til å få reparasjon av
212 hjelpemidler utenfor ordinær arbeidstid.
- 213 • Uføretrygdede får full tilgang til tiltak og veiledning for å komme i jobb.
- 214 • Sikre at foreldre med funksjonshindrede barn får nødvendig hjelp og støtte til å
215 opprettholde arbeidsforhold og nærhet til arbeidslivet.
- 216

217 **Kapittel 8 – Utdanning**

218 Alle skal ha mulighet til å oppleve mestring, utvikling, lek, læring og sosial tilhørighet sammen
219 med jevnaldrende gjennom oppvekst og utdanning. Skole- og utdanningsinstitusjoner må være
220 tilrettelagt for mangfold blant elever og ansatte. En inkluderende fellesskole er bra for alle.

221 **Barnehage og grunnskole**

222 Funksjonshindrede barn skal ha tilgang til et likeverdig og individuelt tilpasset barnehage-, SFO-
223 og skoletilbud. Dette innebærer at alle barnehager og skoler må være universelt utformet og ha
224 kapasitet og kompetanse til å møte funksjonshindrede barn og elever. Funksjonshindrede
225 elever skal kunne delta på alle aktiviteter i regi av barnehage og skole. Nærskoleprinsippet må
226 gjelde for alle. Ingen barn skal måtte gå på spesialskole mot deres vilje. Det må sikres at
227 funksjonshindrede foreldre har mulighet til å følge opp sine barn på lik linje som andre foreldre.

- 228 • Behovet den enkelte barnehage og grunnskole har for oppgradering til universell
229 utforming må kartlegges.
- 230 • Det må innføres en forskrift om pålegg om universell utforming av skolebygg, med en
231 klar tidsfrist for kommunene. Veikart for universelt utformet skole må oppdateres og
232 gjennomføres. Alle barnehager og skoler skal være universelt utformet innen 2035.
- 233 • Det må stilles krav om universell utforming til alle private barnehager og grunnskoler
234 som mottar offentlig tilskudd.
- 235 • Det må innføres en ordning med rentefrie lån/ rentekompensasjon for universell
236 utforming av skolen.
- 237 • Det må sikres at foreldre til funksjonshindrede barn har samme reelle mulighet til å
238 velge barnehage og skole som andre.
- 239 • PP-tjenestene må ha tilstrekkelig kompetanse og kapasitet til å sikre inkluderende,
240 likeverdig og tilpasset pedagogisk tilbud både for enkeltelever og på skolenivå.
- 241 • Alle skoler må ha tilstrekkelig med lærere og et tverrfaglig miljø slik at det er nok voksne
242 med kompetanse til å følge opp funksjonshindrede elever.

- 243 • Alle skoler må ha kompetanse, kapasitet og strukturer til å følge opp ufrivillig
244 skolefravær både på system- og individnivå.

245 **Videregående skole og høyere utdanning**

246 Langt færre funksjonshindrede fullfører videregående opplæring og tar høyere utdanning enn
247 befolkningen ellers. Dette skaper økende forskjeller. For funksjonshindrede er utdanning enda
248 viktigere enn for andre for å få reell tilgang til arbeidslivet og mulighet til økonomisk
249 selvstendighet. Derfor er det avgjørende at alle får lik rett og reelle muligheter til utdanning.

- 250 • Studenter må ha tilgang til funksjonsassistanse etter samme prinsipp som
251 arbeidstakere.
- 252 • Funksjonshindrede studenter må sikres assistanse i kommunen denne skal studere i før
253 frist for å takke ja til studiene går ut slik at valg av studier og studiested blir reelt mulig.
- 254 • Det må innføres en forsterket rett til tidlig opptak til høyere utdanning
- 255 • Funksjonshindrede elever og studenter må ha de samme muligheter som andre til å
256 gjennomføre hele eller deler av studiet i utlandet. Dette innebærer både nødvendig
257 tilrettelegging og assistanse.
- 258 • Studiefinansieringsordningen for funksjonshindrede må opprettholdes
- 259 • Studentboliger må være universelt utformet, med snusirkel på minimum 1,5 meter.
- 260 • Funksjonshindrede skal ha mulighet til å velge videregående skole, fag og linje ut fra
261 egne interesser, samt at det sikres nok tid til å gjennomføre opplæringen for de som
262 trenger mer tid enn ordinært løp.
- 263 • Det må gjennomføres en opptrappingsplan for universell utforming av alle videregående
264 skoler med tidsfrister og faste årlige bevilgninger.
- 265 • Funksjonshindrede elever som må flytte for å gå på videregående skole, skal få
266 tilgjengelig internatplass/bolig på lik linje med og til samme pris som andre elever.
- 267 • Det må lages en forpliktende plan for universell utforming av alle landets
268 folkehøyskoler.
- 269 • Funksjonshindrede med assistansebehov som skal gå på folkehøyskole må sikres
270 nødvendig assistanse slik at de får reell mulighet på lik linje med andre.

271

272 **Kapittel 9 - Demokrati og representasjon**

273 Retten til å delta på like vilkår i demokrati, samfunn og frivillighet er helt grunnleggende. Derfor
274 jobber Handikapforbundet for å sikre alle likeverdig tilgang til demokrati og organisasjonsliv.
275 Både fysiske hindringer, holdninger og selvsensur som følge av frykt for represalier på grunn av
276 avhengighet av tjenester, hindrer funksjonshindrede fra å ytre seg fritt. Det er også en klar
277 underrepresentasjon av funksjonshindrede i demokratiske organer.

- 278 • Det må lovfestes et ufravikelig krav til at kun universelt utformede lokaler kan brukes
279 under valg.
- 280 • Funksjonshindrede folkevalgte må ha en særlig rett til tilrettelegging for utføring av
281 vervet, herunder lovfestet rett til nødvendig assistanse for deltakelse i demokratiet, fra
282 folkevalgte verv til organisasjonsliv [evt tillegg: betalt av folketrygden, i likhet med
283 funksjonsassistanseordningen]
- 284 • Bygg og alle fasiliteter som brukes for folkevalgte skal være universelt utformet,
285 inkludert talestol og transportmidler for befarig
- 286 • Råd for personer med funksjonsnedsettelse skal ikke slås sammen med råd for eldre
- 287 • I alle offentlige utredninger som påvirker funksjonshindrede må vi ha rett til
288 representasjon
- 289 • Funksjonshindredes organisasjoner må sikres en finansiering som er god og forutsigbar,
290 både til sentral og lokal aktivitet, for å forsterke retten til demokratisk deltakelse
- 291 • Ta inn konsekvenser for funksjonshindredes menneskerettigheter som krav i
292 utredningsinstruksen.

293

294 **Kapittel 10 – Bolig**

295 **Bolig**

296 En bolig er ikke bare et sted å være, en bolig er et hjem der du skal kunne skape deg et
297 liv i tråd med det som betyr noe for deg. En bolig skal være et sted du trives, er trygg og
298 kan ta imot besøk. En god og velfungerende bolig er en forutsetning for et selvstendig
299 liv.

- 300 • Det må lovfestes at ingen funksjonshindrede skal bo i institusjon eller i
301 institusjonslignende boformer mot sin vilje.
- 302 • Retten til å få nødvendig bistand i den boligen man selv har valgt må lovfestes.
- 303 • Det må innføres tilskuddsordning for ettermontering av heis i eksisterende
304 boligblokker
- 305 • Tilskuddsordninger for nødvendige tilpasninger og ombygginger av boliger legges
306 til Husbanken, fram til det skjer må kommunene få klare nasjonale regler
- 307 • Kravene til universell utforming og tilgjengelighet i byggeforskriften må styrkes
- 308 • Det må stilles ufravikelig krav til at omsorgsboliger skal etableres i ordinære
309 bomiljøer og at det ikke gis tilskudd til boligbygg med mer enn 6 samlokaliserte
310 boliger for funksjonshindrede.
- 311 • Det må stilles krav om at kommunale boliger skal være universelt utformet
- 312 • Bostøtten må tilpasses slik at økte bokostnader som kommer som direkte følge
313 av funksjonshindring kan kompenseres
- 314 • Bostøtten må generelt styrkes, gjennom å øke inntektsgrensene.
- 315 • Det må sikres tilstrekkelig HC plasser for boligparkering, samt endre
316 Borettslagsloven og Sameieloven slik at personer med HC-bevis har rett på å
317 disponere HC plasser
- 318 • I flerleilighetsbygg med krav om heis skal det være minimum 5%
319 parkeringsplasser for forflytningshemmede, men aldri mindre enn 2
- 320 • Regelverket må endres slik at alle har reell mulighet til å bo hvor man vil på en
321 likestilt måte. Dette gjelder blant annet parkering, atkomst til egen bolig og
322 fellesareal, mulighet for nøkkelboks og lading av hjelpemidler

323

324

325

326 **Kapittel 11 – Hjelpemidler**

327 Hjelpemidler er en forutsetning for å leve et aktivt liv og delta i samfunnet på lik linje
328 med andre. Uten individuelt tilpassede hjelpemidler, innskrenkes menneskers frihet og
329 valgmuligheter. Folketrygdens rolle er derfor helt sentral for rettigheter, finansiering og
330 et likeverdig tilbud. Tilgang til rett løsning forutsetter også hjelpemiddelsentraler med
331 solid fagkompetanse, som er ressurs- og kompetansesentre for funksjonshindrede,
332 kommuner og andre instanser. Samtidig er kommunenes rolle svært viktig i både
333 formidling og reparasjoner.

334

- 335 • Ansvaret for finansiering av hjelpemidler skal fortsatt være i folketrygden, og
336 hjelpemidler skal være gratis og uten egenandeler.
- 337 • Den enkelte må sikres individuelt tilpassede hjelpemidler og den enkelte
338 innbyggers mening tillegges stor vekt ved valg av løsning.
- 339 • Aktivitetshjelpemidler til personer over 26 år må rettighetsfestes.
- 340 • Bilstønadordningen må gis til alle funksjonshindrede som trenger bil for
341 samfunnsdeltakelse
- 342 • Det må sikres tilgang til et bredt produktutvalg og ny teknologi innen
343 hjelpemidler.
- 344 • Brukerpassordningen må styrkes brukes av flere
- 345 • Kommunene må ha plikt til å levere og hente hjelpemidler fortløpende, ha
346 tilstrekkelig korttidslager og ergoterapitjeneste.
- 347 • Bilsøkere med behov for firehjulstrekk må få dette finansiert gjennom
348 folketrygdens bilordning.
- 349 • Ordningen med akuttreparasjon må lovfestes og innordnes slik at folk får hjelp
350 når de trenger det
- 351 • Ved reparasjon må det sikres låneshjelpemidler og at disse leveres umiddelbart
- 352 • Alle Hjelpemiddelsentraler og bilsentre skal ha egne brukerutvalg

353

354

355 **Kapittel 12 - Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)**

356 Brukerstyrt personlig assistanse skal være det viktigste likestillingsverktøyet for mennesker
357 som har et assistansebehov. Med assistanse kan vi leve frie liv med utgangspunkt i våre egne
358 ønsker og verdier, og være aktive bidragsyttere i samfunnet. Vi skal selv bestemme når, hvor,
359 hvordan og fra hvem assistanse gis. BPA gir likestilling og er samfunnsøkonomisk lønnsomt.

360 BPA ordningen må styrkes. Den er svakt regulert, noe som bidrar til store forskjeller ut fra hvor
361 folk bor. For å få lik mulighet for likestilling, uavhengig av hvor vi bor, må BPA forvaltes og
362 finansieres av staten. Fremtidens BPA-ordning skal være forankret i menneskerettighetene
363 (CRPD), organisert med tydelige nasjonale rammer, og praktiseres likt uavhengig av
364 postnummer.

- 365 • Det må etableres en egen BPA-lov forankret i CRPD og likestillingslovgivning. BPA skal
366 ikke forankres i helseloverket. BPA må være en helhetlig ordning som sikrer assistanse
367 på alle livsområder, og skal ikke sees på som en alternativ organisering av andre
368 tjenester.
- 369 • Retten til BPA skal gjelde for alle personer med langvarig assistansebehov uansett
370 timebehov.
- 371 • Retten til BPA skal være lik, uavhengig av diagnose og om ordningen ledes selv eller av
372 andre.
- 373 • BPA må kunne brukes fritt i hele landet, og skal ikke begrenses av regler som krever
374 søknad eller gir andre barrierer for å kunne reise fritt.
- 375 • God og grundig opplæring i arbeidslederansvaret må sikres gjennom nasjonale regler,
376 standarder og veiledning.
- 377 • Assistenter skal sikres avtalefestede arbeidsvilkår.
- 378 • Ved klage på vedtak om reduksjon i timetall må det gis rett til å beholde de opprinnelig
379 tildelte timene helt til klagen er endelig avgjort.
- 380 • Reduksjon på antall timer må varsles minst 6 måneder før virkning for å sikre nødvendig
381 forutsigbarhet.
- 382 • Det må settes maksgrense på 3 måneder for saksbehandlingstid på søknad om BPA
- 383 • Vedtak om BPA skal gjelde ved flytting, slik at ingen står uten tilbud ved flytting til ny
384 kommune.
- 385 • BPA-ordningen skal gjelde på alle livsområder, og ta hensyn til at mennesker er
386 forskjellige og ønsker å leve forskjellige liv
- 387 • Personer med vedtak om BPA skal ha rett til å beholde vedtaket sitt også etter fylte 67
388 år.
- 389 • Personer med assistansebehov skal ha like muligheter til å reise på ferie som andre,
390 uten at det følger urimelige ekstrautgifter som følge av assistansebehovet.
- 391 • Helsehjelp skal kunne organiseres som BPA og det må sikres at det er mulig å
392 kombinere praktisk bistand, avlastning og helsehjelp i samme ordning.
- 393 • Avtaler og tjenestekonsesjon for BPA må minst følge Norsk Standard.

- 394 • Funksjonshindrede som har et assistansebehov må sikres fritt brukervalg
- 395 • Det må etableres et nasjonalt kompetansesenter for kvalitet og likebehandling innen
- 396 BPA.
- 397 • Egenandeler på BPA må avskaffes.
- 398 • Det må fortsatt være mulig å være arbeidsgiver i sin egen BPA ordning.
- 399 • Det må sikres raskere og mer enhetlig klagesaksbehandling hos statsforvalter
- 400 • Statsforvalterens myndighet til å oppheve og omgjøre vedtak må opprettholdes.
- 401

402 **Kapittel 13 – Helse, habilitering og rehabilitering**

403 Funksjonshindrede skal ha samme rett til god helse som andre. Dette innebærer tilgang til
404 likeverdige tjenester av høy kvalitet – både tjenester som gjelder alle og tjenester vi spesielt
405 trenger som følge av funksjonsnedsettelse, slik som forebygging, utredning, behandling,
406 habilitering og rehabilitering. Når tjenester svikter, skaper det funksjonshemmende barrierer
407 som begrenser frihet, deltakelse og muligheten til å leve et selvstendig liv.

408 Tjenestene må ta utgangspunkt i vår egen vilje, ønsker og livssituasjon. Helse- og
409 omsorgstjenestene må reformeres med utgangspunkt i menneskene, ikke systemene.
410 Koordinering, samhandling og sammenheng må prioriteres, og funksjonshindredes utfordringer
411 i møte med helse- og omsorgstjenestene må inkluderes i endringsarbeid. Ulikhet i helse må
412 aktivt motvirkes.

413 For å sikre reell likestilling må både kommune- og spesialisthelsetjeneste ha kapasitet,
414 kompetanse og strukturer som sikrer koordinering, rett behandling til rett tid og et helhetlig
415 tjenesteløp. Mangelfulle tjenester får store konsekvenser – for den enkelte, for familier og for
416 samfunnet.

- 417 • Det må innføres løsninger som hindrer gjentatt og unødvendig dokumentasjon av varige
418 tilstander og behov.
- 419 • Nedbygging av rehabiliteringstilbud må forhindres og det må sikres god geografisk og
420 faglig dekning, uavhengig av bostedet til den som trenger tjenestene.
- 421 • Behandlingsreiser til utlandet må opprettholdes og bygges ut.
- 422 • Pasientreiser er en del av helsetilbudet og må innrettes slik at reise er minst mulig
423 belastende og gir alle innbyggere mulighet til å benytte helsetjenestene de har tilbud
424 om. Pasientreiser må være av en slik art at det ikke forringer helsehjelpen. Dette
425 innebærer at ventetid, planlegging og gjennomføring må være ut ifra individuelle
426 vurderinger.
- 427 • Funksjonshindrede med behov for det må sikres tilgang til behandling i varmebasseng.
- 428 • Det må innføres et nasjonalt pakkeforløp ved pasientskade.
- 429 • Pasientskadeordningene må gi reell rettssikkerhet og forutsigbare frister.
- 430 • Funksjonshindrede må involveres og inkluderes i planlegging, gjennomføring og
431 implementering av all relevant forskning.
- 432 • Helsetjenestene må styrke samarbeid med brukerorganisasjoner og likepersonarbeid
433 skal være et viktig supplement til fagkompetanse og hjelpeapparatet.
- 434 • Det må sikres en rett til å beholde habiliteringstjenester også som voksen, slik at ikke
435 viktige tjenester avsluttes ved overgangen fra barn til voksen.
- 436 • Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester må få et lavere
437 innslagspunkt.
- 438 • Samfunnets oppdrag er livshjelp. Aktiv dødshjelp skal ikke tillates.
- 439 • Brukere av rullestol må sikres tilstrekkelig opplæring og oppfølging. Dette gjelder også
440 nye voksne brukere.

- 441 • Habiliterings- og rehabiliteringstilbudet må styrkes i både kommune og
- 442 spesialisthelsetjeneste, og funksjonshindrede og deres familier skal ikke oppleve lang
- 443 ventetid.
- 444 • Kommunene må ha tverrfaglige habiliterings- og rehabiliteringsteam.

445 **Kapittel 14 – Hatkriminalitet og diskriminering**

446 En forutsetning for deltakelse i et demokratisk samfunn er at alle har like muligheter til å
447 delta uavhengig av forutsetninger. Det er færrest registreringer på nedsatt funksjonsevne,
448 hvor politiet tror det foreligger høye mørketall. Det er antagelse vi i Handikapforbundet
449 deler. Vi vil aldri akseptere at noen skal leve i frykt for å bli oversett, stilt utenfor eller
450 angrepet på grunn av sin funksjonshindring, legning, hudfarge eller kjønn.

451 Det må i alt arbeid med hatkriminalitet og diskriminering rettes oppmerksomhet mot
452 problemstillinger knyttet til hendelser der noen utsettes for flere diskrimineringsgrunnlag
453 samtidig.

- 454 • Det offentlige må styrke informasjonsarbeidet om lovverk og rettigheter knyttet til
455 hatkriminalitet og diskriminering rettet mot funksjonshindrede, med særlig
456 oppmerksomhet rettet mot unge.
- 457 • Politiet må ha kompetanse på hatkriminalitet og diskriminering rettet mot
458 funksjonshindrede.
- 459 • Ofre for hatkriminalitet skal ha rett til gratis juridisk og psykologisk bistand.
- 460 • Det skal bevilges midler til forskning på hatkriminalitet mot funksjonshindrede.

461

462 **Kapittel 15 - Kultur og idrett**

463 Sosiale fellesskap, kultur og fritidsaktiviteter fremmer likestilling og deltagelse. Dette
464 gjelder arenaer for kultur, religionsutøvelse, idrett og andre fritidsaktiviteter. Det er
465 sammenheng mellom sosialt nettverk, opplevelsen av god livskvalitet og deltagelse.

- 466 • Ordningen med ledsagerbevis må lovfestes og gis nasjonale retningslinjer.
- 467 • Fylkeskommuner og kommuner vedtar at alle kulturarrangement som mottar
468 tilskudd eller avholdes på offentlig grunn eller lokaler, må akseptere
469 ledsagerbevis uten antallsbegrensning.
- 470 • Fylkeskommuner og kommuner må tilby, eller med krav og tilskudd, sikre
471 universell utforming av lokaler som brukes til kulturutøvelse.
- 472 • Kommuner stiller krav til universell utforming og sikrer at ingen nektes skjenking
473 eller adgang på grunn av sin funksjonsnedsettelse.
- 474 • Kulturarrangører må sørge for at alle kan benytte samme billettbestillingssystem
475 og at funksjonshindrede tilskuere får plasser med sine venner og familie.
- 476 • Kulturarrangører må sørge for at alle kan benytte hele lokalet eller området, og
477 ikke nekte funksjonshindrede adgang der andre kan ferdes, grunnet sikkerhet.
478 Samtidig må det alltid sikres egne trygge og avgrensede områder for de som
479 ønsker det.
- 480 • Kommuner skal sikre universell utforming av offentlige badeplasser, parker og
481 opparbeidede friluftsområder.
- 482 • Aktivitetshjelpemidler til personer over 26 år må rettighetsfestes, inkludert
483 konkurranseutstyr.
- 484 • Det må sikres en statlig finansiert ordning for hjelpemidler til nyoppstartede lag i
485 organisert idrett for å sikre at alle har tilgang på et lavterskeltilbud innen idrett.
- 486 • At tilskueranlegg for idrett har tilstrekkelig antall tilskuerplasser for rullestol

487

488 **Kapittel 16 - Internasjonal solidaritet**

489 Omtrent 1 milliard mennesker er funksjonshindret. En stor andel av oss bor i eller kommer fra
490 utviklingsland, og er ofte “de fattigste blant de fattige”. Inkludering er avgjørende for å nå
491 bærekraftsmålene. Vi er forpliktet til å gjøre all internasjonal bistand og humanitær støtte
492 inkluderende for funksjonshindrede.

493

494 Vår solidaritet og rettighetskamp stopper ikke ved landegrensene våre. Vi skal bidra til at
495 rettighetene til funksjonshindrede blir en realitet også internasjonalt. All norsk bistand skal ha
496 klare krav til inkludering, og prinsippet «ingenting om oss uten oss» må legges til grunn. Bistand
497 må innrettes slik at den bidrar til fattigdomsreduksjon hos de aller fattigste og frigjør krefter og
498 midler til å bidra til bedre utdanning, helsetjenester og arbeid og som bidrar til å fjerne barrierer
499 og fremme inkludering.

500

- 501 • Norsk politikk skal bidra til at CRPD etterleves i internasjonalt arbeid
- 502 • All norsk bistand skal ha målbare krav til inkludering av funksjonshindrede
- 503 • Norge skal inneha en lederrolle for å sikre hjelpemidler til funksjonshindrede i fattige
504 land og bidra med utvikling og deling av bærekraftige, rimelige og tilgjengelige
505 hjelpemiddelløsninger som er tilpasset lokale forhold.
- 506 • All humanitær innsats skal følge en rettighetsbasert tilnærming, der funksjonshindrede
507 har lik rett til beskyttelse, hjelp og deltakelse.
- 508 • Humanitære aktører må inkludere funksjonshindrede i planlegging og gjennomføring av
509 humanitære respons. Dette betyr også at funksjonshindredes egne organisasjoner får
510 støtte og plass i humanitære beslutningsprosesser, både lokalt og internasjonalt.
- 511 • Det internasjonale rammeverk for beskyttelse av sivile må inkludere spesifikke tiltak for
512 å beskytte funksjonshindrede mot vold, overgrep og utnyttelse.
- 513 • Oppfølging og tilrettelegging for funksjonshindrede flyktninger som kommer til Norge må
514 sikres med samme standard og kvalitet som for alle andre
- 515 • Botiden for funksjonshindrede flyktninger på mottak må ikke være lengre enn for andre.
- 516 • Det må gis full økonomisk kompensasjon til kommuner som bosetter
517 funksjonshindrede flyktninger
- 518 • Sikre at funksjonshindrede flyktninger prioriteres når Norge tar mot kvoteflyktninger.

519